

Wprowadzenie

Przedstawiany Państwu numer „Zeszytów Naukowych Ochrony Zdrowia. Zdrowie Publiczne i Zarządzanie” został poświęcony zagadnieniom żywności i żywienia. Czas dla dyskusji na te tematy o tyle jest istotny, że w 2013 roku odbył się światowy kongres International Union of Nutritional Sciences (IUNS – Międzynarodowa Unia Towarzystw Żywnościowych) w Granadzie, w 2014 roku jest III World Congress of Public Health Nutrition w Las Palmas (Hiszpania), a w 2015 Federacja Europejskich Towarzystw Żywnościowych (FENS – Federation of European Nutritional Societies) organizuje spotkanie w Berlinie. Polska od samego początku, mimo wielu zawirowań dziejowych, uczestniczy aktywnie w pracach tych organizacji i jako jedna z nielicznych jest dzięki Polskiej Akademii Nauk i Komitetowi Żywności Człowieka PAN (przewodnicząca – prof. dr hab. Anna Gronowska-Senger) oraz Polskiemu Towarzystwu Nauk Żywnościowych (przewodnicząca – prof. dr hab. Anna Brzozowska) pełnoprawnym członkiem tych organizacji, opłacającym regularnie składki. Nie należy się wstydić o tym mówić, ale ekonomia i możliwości finansowania tego typu działań są też istotne i mieszczą się w szeroko pojętym zdrowiu publicznym.

Ideą doboru publikacji dla tego „żywnościowo-żywnościowego” numeru było wystąpienie dr Marii Neira, dyrektorki Wydziału Public Health and Environment WHO pt. „Sustainable Development Goals and Nutrition”, w Granadzie (2013), w którym nawiązała do spotkania w Rio de Janeiro w 2012 roku w 20 lat po wcześniejszym. Raport z tego spotkania „From transition to transformation. Sustainable and inclusive development in Europe and Central Asia” wyraźnie wskazuje na potrzebę zrównoważonego rozwoju potrzeb społeczeństw i że żadna z nich nie może być dominująca, w tym w zakresie również potrzeby żywieniowe. Jej przesłanie z Granady nawiązuje do Martina Lutera Kinga, który mówił w Berlinie „I have a dream”. Ona dodała „and ... we have: a vision, a strategy, a plan”, tzn. świat i Polska mają swoją wizję tego, co jest istotne w zakresie zaspokojenia potrzeb żywieniowych społeczeństwa.

Przedstawione opracowania pod względem swej różnorodności świadczą o potrzebie sygnalizowania problemów, które są związane z codzienną egzystencją człowieka i potrzebą zaspokajania przez niego dostarczania mu żywności o dobrej jakości zdrowotnej i odpowiadającej akceptowalnym przez niego właściwościom oraz atrakcyjności, ocenianej za pomocą zmysłów, czyli walorach sensorycznych. To ostatnie stwierdzenie jest związane z interdyscyplinarną wiedzą na temat nutrisensoryki.

Wśród możliwości oddziaływania na zdrowie populacji żywienie stanowi czynnik szczególnie istotny; nie tylko dlatego, że wśród determinant zdrowia ma wysoką

pozycję, lecz także dlatego, że należy do tych, na które można relatywnie łatwiej oddziaływać niż na inne czynniki środowiskowe, i to zarówno indywidualnie, jak i zbiorowo. Wymaga to jednak systematycznie wzbogacanej wiedzy potwierdzonej badaniami i przekazywania jej poprzez prowadzenie edukacji różnych grup ludności: odpowiedzialnych za produkcję i dostarczanie produktów spożywczych, rodziców, nauczycieli i wychowawców, opiekunów osób chorych i starszych oraz samych konsumentów, a szczególnie osób zagrożonych ryzykiem nieodpowiedniego żywienia.

Do redakcji „Zeszytów Naukowych” nadesłano wiele artykułów poświęconych żywieniu, tym cenniejszych, że opartych na badaniach empirycznych różnych grup ludności w Polsce. Najliczniejsza grupa tekstów dotyczy żywienia dzieci, głównie dzieci zagrożonych ryzykiem nieodpowiedniej diety: chorujących na alergię, wychowujących się w domu dziecka oraz wkraczających w trudny czas adolescencji. W każdej z tych grup są inne wady czy niedostatki żywieniowe, zawsze o istotnym wpływie na przyszłe zdrowie.

Wśród tekstów na temat żywienia osób dorosłych dwa dotyczą często występujących niezdrowych zachowań żywieniowych. Z jednej strony jest to tzw. zajadanie stresu przez kompulsywne objadanie się, prowadzące do chorobliwej otyłości. Z drugiej strony jest to stosowanie nieodpowiednich diet wyszczuplających wśród kobiet w wieku prokreacyjnym. Mamy także tekst, który dotyczy zachowań żywieniowych osób starszych. Mimo że badana grupa to słuchacze Uniwersytetów Trzeciego Wieku, a więc osoby o relatywnie wysokim poziomie ogólnych kompetencji, to także tutaj mamy do czynienia z nieodpowiednio zbilansowaną dietą, a nawet niedożywieniem. Szczególnie seniorzy chorujący oraz żyjący w warunkach stresowych wymagają dostosowanego odżywiania się.

Dwa artykuły odbiegają od logiki wyznaczonej strukturą populacji według wieku. Jeden z nich dotyczy potrzeby oddziaływania na hodowców trzody chlewnej w celu podawania paszy bogatej w potrzebny w żywieniu człowieka selen. Tekst ten wskazuje na potencjalny konflikt między dążeniem hodowców do uzyskiwania wysokiego przyrostu masy mięsnej a zawartością w paszy składników bioaktywnych. Drugi z nietypowych dla numeru tekstów dotyczy odżywiania sportowców, w tym przypadku trenujących karate.

Oddawany numer „Zeszytów Naukowych” powinien zainteresować nie tylko środowiska naukowe zdrowia publicznego, lecz także szerokie grono promotorów zdrowia i zdrowego żywienia. Znajdą w nim wiele interesujących wyników badań i materiał do edukacji zdrowotnej.

*Stanisława Golinowska
Małgorzata Schlegel-Zawadzka*